

MKI 4:1

Vasa László
Seremet Sándor
Kránitz Péter Pál
Vigóczki Máté György

MILYENEK A TAGJELÖLT GRÚZIA EU-INTEGRÁCIÓJÁNAK KILÁTÁSAI?

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra – a nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: *Milyenek a tagjelölt Grúzia EU-integrációjának kilátásai?*¹

Vasa László

Grúzia EU-tagjelölti státusza nem feltétlenül annak köszönhető, hogy erőfeszítéseket tett ennek érdekében; sőt, a térséggel foglalkozó elemzők csaknem egyhangú véleménye szerint az ország távolabb áll az EU-tól, mint a tárgyalások megkezdésekor. A tagjelölti státusz álláspontom szerint nem fog változást hozni Tbiliszi külpolitikájában: marad az eddig is multivektoros külpolitika, nem lesz EU-orientáció, nem lesz távolodás sem Oroszországtól, sem Törökországtól, sőt még Kínától sem. Grúzia abban a kivételezett helyzetben van, hogy tulajdonképpen bármit is tesz, továbbra is fontos lesz szomszédai (különösen Örményország) és az érintett közép- és nagyhatalmak számára. A gázszállításban korábban is kulcsszerepet töltött be, ez tovább erősödik az azeri szállítások fokozódásával és a kapacitások növelésével. A Középső Korridor (*Middle Corridor*) az országon halad át, ma még felfoghatatlan potenciált jelentve az ipari és a szolgáltatási szektor fejlesztésére. A korridor ráadásul közelebb hozza a Kaukázushoz Közép-Ázsiát, mely amellett, hogy végre integrálódik, dinamikusabban fejlődik is. Mindez egy komoly piacot és egy stabilizálódó szövetségi rendszert jelenthet Grúzia számára.

Tbiliszi kapcsolata Moszkvával pragmatikusnak mondható; amellett, hogy rengeteg orosz vállalkozó költözött az országba, a bilaterális külkereskedelem virágzik, melynek oka az, hogy Grúzia nem csatlakozott az Oroszország elleni szankciókhoz. A szomszédos Azerbajdzsán komoly fejlődést mutat, és Karabah visszafoglalásával (valamint az erőforrásai adta potenciállal) elindult a középhatalmi státusz irányába. Törökország gazdasági befolyása Grúziában erős, ráadásul az ország jelenleg a török testvérnépek közötti földrajzi összekötőkapocs (melyet egyébként éppen a Zangezur-korridor gyengítene). Ebben a geopolitikai és geoökonómiai szövetben sem rövid, sem középtávon nem tartom reálisnak, hogy Grúzia arccal az EU, illetve az euroatlanti integráció felé fordulna, hátat fordítva azoknak a partnereknek, akiknek köszönhetően gazdasága prosperál. Komoly kérdésként merül fel az is, hogy melyek azok az értékek, amelyeket a kereszténységét feladó EU nyújtani tud egy kaukázusi keresztény országnak, illetve, hogy van-e erre fogadókészség.

Seremet Sándor

Oroszország számára Grúzia igen fontos az úgynevezett biztonságos „közelkülföld” szempontjából. Emellett Grúzia kulcsfontosságú szerepet tölt be Moszkva dél-kaukázusi érdekei és stratégiai jelenléte fenntartásában. Grúzia volt az egyik első ország, amelyben

¹ A Földrajzinév-bizottság 68/631. számú döntéséhez igazodva, kiadványunkban a Grúzia országnevet használjuk.

színes forradalom, a rózsás forradalom útján nyugatbarát elnök került hatalomra Mihail Szaakasvili személyében, aki deklarálta az euroatlanti integráció érdekében indított fejlesztéseket az országában. Bizonyos szakértők ebben – valamint a 2008-as bukaresti NATO-csúcs eredményeiben, amely szerint Ukrajna és Grúzia is csatlakozhat a szervezethez – látják az okát annak, hogy 2008 augusztusában Oroszország [háborúba lépett](#) Grúziával.

Grúzia jelenleg multivektoros külpolitikát igyekszik folytatni, amelynek fontos eleme, hogy továbbra is elkötelezett az európai integráció mellett, ugyanakkor stratégiai partnerségben áll Kínával, illetve továbbra is értelmezhető, gazdasági racionalitáson alapuló viszonyt tart fenn Oroszországgal, de elítéli az orosz-ukrán háborút, kiállva Ukrajna területi integritása mellett.

Moszkvában Grúziára jelenleg nem tekintenek ellenségként. 2019 óta ismét él a közvetlen légi összeköttetés a két főváros között, az orosz turisták számára pedig újra elérhetőek a grúz nyaralások. Mi több, az ukrajnai háború kitörése után több ezer orosz vállalat és vállalkozó települt át az országba, jelentősen hozzájárulva ezzel a gazdaság élénkítéséhez. Moszkva emellett vízummentességet biztosított a grúz állampolgárok számára, ami ellenzéki és nyugati körökben felháborodást és gyanakvást [váltott ki](#). Úgy vélik ugyanis, hogy ezzel a Kreml valójában csak további gátat akart szabni Grúzia EU-integrációs útjának, hiszen a vízummentesség ténye Oroszországgal reputációs veszteséggel jár. Kijevben még szankciók bevezetésével is fenyegetőztek.

A fenti előzmények után kapta meg Grúzia 2023. december 14-én a tagjelölti státuszt. Az esemény nem kavart nagy port az orosz közvéleményben. Az ezzel kapcsolatos hírek és nyilatkozatok többsége arra irányult, hogy a tagjelölti státusz biztosítása és a tényleges tagfelvétel között évek, évtizedek telhetnek el, ezt általában Törökország példájával [illusztrálják](#). Az EU dél-kaukázusi „terjeszkedését” Moszkvában kizárólag az orosz érdekek elleni lépésnek, a Kreml dél-kaukázusi befolyásának és jelenlétének csökkentésére irányuló kísérletnek, az ukrán válság árnyékában tett geostratégiai lépésnek tekintik. Egyelőre nem érzékelik tényleges fenyegetésként az ügyet, és igyekeznek úgy értelmezni a folyamatokat az orosz nyilvánosság előtt, hogy Tbiliszi számára ez egy fontos, de leginkább szimbolikus lépés. Ugyanis a 2024-es választások során ez olyan eredmény lehet Irakli Garibasvili listáján, amely segíthet megtartani hatalmát. Garibasvili pragmatikus külpolitikája pedig még EU-s közeledéssel is, bizonyos kiszámíthatóságából fakadóan kedvezőbb, mint egy ideológiai alapon teljes mértékben nyugatbarát, új grúz vezetés.

Kránitz Péter Pál

Az európai uniós integráció nem csupán külpolitikai kérdés Grúziában, sőt a dolgok jelenlegi állása szerint elsősorban belpolitikai. Egy 2023. decemberi [közvélemény-kutatás](#) szerint a lakosság 79%-a támogatja a teljes európai integrációt, egy szeptemberi felmérés szerint pedig 69%-a a NATO-integráció mellett is elkötelezett. A mindenkori kormány külpolitikája képes nagy tömegeket mobilizálni a kaukázusi országban, különösen az Európa és Oroszország viszonylatában megnyilvánuló, kizárólag szimbolikus jelentőségű lépések: 2023 májusában tömegek tüntettek például a Tbiliszi–Moszkva közvetlen repülőjárat újraindítása ellen.

A mindenkori kormány Európa-politikájának mérlege választásokat dönthet el Grúziában. Márpedig 2024 őszén parlamenti választások esedékesek, ezért a Garibasvili-adminisztráció számára létkérdés volt az Európai Tanács döntése, a tagjelölti státusz.

Mindazonáltal itt már elválik a kormányzati kommunikáció és a csatlakozási folyamatot övező jogalkotási folyamat. Az EU által elvárt reformok jelentős része ugyanis ellenkezik Grúzia politikai és gazdasági realitásaival. Az olyan elvárásokat, mint amelyet például az Európai Tanács elnöke, Charles Michel fogalmazott meg a politika depolarizálásával kapcsolatban, nem lehet komolyan venni egy olyan párt esetében, amely három ciklus óta koalíciós partner nélkül is képes a kormányzásra. Hasonló aggályokat vetnek fel a médiapluralizmusra vonatkozó európai követelések. Grúziában adottak a sajtószabadság feltételei, nincs jogi akadálya annak, hogy a kormánnyal szemben kritikus vélemények jelenjenek meg a nyilvánosságban. Azt azonban nem lehet elvárni egy parlamenti választásra készülő kormánytól, hogy a médiapiacot befolyásolva, önmagára nézve előnytelen körülményeket teremtsen.

Az „oligarchamentesítés” – már nyelvezetében is eurocentrikus – követelése pedig általában véve is irreális elvárás az egykori szovjet tagköztársasággal szemben, de különösen annak fényében válik el a realitástól, hogy a kormányzó Grúziai Álom párt alapítója és szürke eminenciása, Bidzina Ivanisvili, az ország leggazdagabb embere. Az oligarchaként megbélyegzett üzletember a Forbes 2023-as listája szerint 4,9 milliárd dollár vagyonnal rendelkezik, ám így is messze elmarad például a pénzmosással vádolt, és komoly oroszországi érdekeltségekkel rendelkező francia milliárdos, Bernard Arnault 211 milliárd dolláros vagyonától. Nem lehet elvárni egy alig négymilliós országtól, hogy egyik napról a másikra megszabaduljon a gazdasága gerincét képező tőkés rétegtől.

Következtetésképp kijelenthető, a legkritikusabb EU-követelések tekintetében a jövő évi választás előtt nem várható számottevő előrelépés a Grúziai kormánypárt részéről. Mindazonáltal a tbiliszi kormány azt sem engedheti meg magának, hogy teljesen parkoló pályára állítsa a csatlakozási folyamatot, a közvélemény ugyanis a legkisebb erre utaló jelre is reagál. A kormány Európa-politikájának éber őre és első számú kritikus nem más, mint Grúzia elnöke, a francia születésű és neveltetésű Szalome Zurabisvili, aki a csatlakozási feltételek teljesítésének feltétlen híve.

Vigóczy Máté György

Grúzia EU-csatlakozási folyamatát három főbb térségbeli geopolitikai szempont alapján érdemes megvizsgálni.

Az Európai Unió az elmúlt három évben három kulcsfontosságú esemény – a 2020-as, úgynevezett 44 napos háború, a 2022. február 24-i teljes körű orosz invázió és Azerbajdzsán 2023. szeptember 19–20. közötti hadművelete – előtt sem volt képes a békés megoldást kieszközölni a rendelkezésére álló diplomáciai vagy gazdasági eszközökkel. Holott miután Azerbajdzsán 2020-ban jelentős területeket foglalt vissza, az Unió – a korábbi időszakhoz képest – látványos közvetítői szerepet vállalt, végül azonban ez a próbálkozás kudarcba fulladt. Mindez komoly kétségeket ébreszt a közvetítői képességeit, illetve a saját értékei exportálását (konfliktusok békés megoldása, erőszak elutasítása, írásbeli megállapodások és emberi jogok fontossága stb.) illetően. Ilyen értelemben a csatlakozási folyamat nem csak az EU mint intézményrendszer bővülése, hanem a tekintélyelvű rendszerekkel szembenálló demokratikus értékek térségbeli megőrzése szempontjából is kulcsfontosságú.

Amennyiben az EU a posztsovjét térség befagyott konfliktusaiban, illetve a meglévő államok közötti feszültségekben közvetítői szerepet szeretne betölteni, úgy Grúzia sikeres csatlakozási folyamata nélkülözhetetlen. Rövid „kegyelmi” időszakot jelenthet,

hogy az ukrajnai háború miatt Oroszország befolyása a régióban átmenetileg bizonyos mértékig csökkent, több befagyott konfliktusban pedig az EBESZ vagy nincs jelen, vagy nem tudja megfelelően betölteni a szerepét. Ez az átmeneti állapot alkalmas lehet az Unió befolyásának helyreállítására. Érdeemes lehet tehát a biztonsági dimenziót erősíteni, illetve kihasználni az ún. *window of opportunity* kínálta helyzetet.

Grúzia földrajzi elhelyezkedése a tágabb geopolitikai, kereskedelmi és logisztikai szempontok miatt is kiemelkedően fontos nemcsak az Uniónak, hanem a régió, illetve egyes térségen kívüli szereplők számára is. Utóbbiak közül Kínát, illetve az [Övezet és Út kezdeményezést](#), illetve a [Középső Korridor](#) fejlesztéseit érdemes megemlíteni, ami keleti irányból, kínai szempontok szerint kötné össze Európát, a Fekete-tengert és a Kaszpi-tengert Közép- és Kelet-Ázsiával. Az EU-nak saját érdekei mentén érdemes az interkonnektivitás erősítésére törekednie a Dél-Kaukázusban, ehhez azonban alapvető feltétel a stabil jelenlét, amit az [EU Global Gateway](#) kezdeményezés hivatott elősegíteni. Az EU-s és európai intézményrendszerek közül az Európai Beruházási Bank, valamint az Európai Fejlesztési és Újjáépítési Bank már jelenleg is számos beruházást finanszíroz a térségben. Mivel a Kaszpi-tengeri, illetve a közép-ázsiai olaj- és gázimport a közeljövőben is fontos lesz, ellátásbiztonsági érdekek is fűződnek a befolyás megőrzéséhez/növeléséhez. Sőt, utóbbi megkönnyítheti a kapcsolatok fejlesztését a közép-ázsiai országokkal is. Azonban az infrastrukturális beruházások jelentős pénzügyi vonzattal bírnak, ami komoly politikai vitákat válhat ki az EU-ban, és összességében inkább a meglévő lehetőségek ki nem használását fogja eredményezni. Sokkal valószínűbb, hogy a megvalósuló kínai vagy épp orosz (utóbbira példa az abháziai Ocsamcsira kikötő terve) infrastrukturális beruházások jelentősebb mértékben fogják a térségbeli viszonyokat befolyásolni.

A fent jelzett pontokat azonban jelentősen befolyásolhatja Oroszország jelenleg is zajló háborúja Ukrajna ellen. Amíg nem egyértelmű, hogy hosszú távon milyen biztonsági környezet alakul ki, hogy a régióban milyen ukrán és orosz állammal kell számolni – különös tekintettel a Fekete-tengerre mint fontos és komplex geopolitikai környezetre –, addig nehéz megjósolni, hogy Grúzia EU-csatlakozása milyen lehetőségeket rejt magában az Unió térségbeli befolyásának megőrzésében, illetve növelésében. Ugyanakkor az elmúlt három év eredménytelenségében megnyilvánuló erőtlen szerep még egy sikeres bővülési procedúra esetén is inkább pesszimizmusra ad okot.

KKI 4:1**A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa**

Kiadó:

© Magyar Külügyi Intézet, 2023.

Szerkesztő:

KRÁNITZ PÉTER PÁL – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

VASA LÁSZLÓ – főtanácsadó, vezető kutató, MKI

SEREMET SÁNDOR – vezető kutató, MKI

KRÁNITZ PÉTER PÁL – vezető kutató, MKI

VIGÓCZKI MÁTÉ GYÖRGY – kutató, MCC Geopolitikai Műhely

Szöveggondozás: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Illusztráció:

<https://depositphotos.com>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

Régebbi számaink elérhetőek a [MKI](#) honlapján.